

zódést is köthetett, és a birtokon beruházásokat eszközölhetett. Kötelessége volt a szándékosságából vagy gondatlanságából eredő károkat megtéríteni, és teljesítenie kellett a köztartozásokat. A zálogadás a zálogszerződés ideje alatt is megtartotta tulajdonjogát, de birtokát csak a teljesítés után kaphatta vissza a hitelezőtől. A zálogbirtokot nem lehetett elbirtokolni. A záloghitelező tulajdonjoga akkor sem enyhészt el, ha lejáratkor vagy 32 év múltán sem teljesített; az örökösök bármikor visszaválthatták. Érvénytelen volt a zálogszerződés akár az adós, akár a hitelező cselekvőképtelensége esetén; ha kényszer, fenyegetés, megtévesztés hatására kötötték; ha a zálogösszeg kifizetését lehetetlenné tevő vagy azt nagyon megnehezítő feltételeket tartalmazott; ha 32 évnél hosszabb időre történt a zálogba adás.

A nemesség, hogy hitelhez jusson, birtokait gyakran zálogba adta. Ez a lehetőség uralkodóink számára is adott volt, s éltek is vele, amikor kamarai birtoknak nyilvánított területeket jelentős kölcsön ellenében elzálogosítottak. (Az egyik legismertebb eset a Jászkun kerület elzálogosítása a Német Lovagrendnek 1702-ben.) A kölcsön visszafizetése az uralkodó által történt zálogba adásoknál gyakran az elzálogosított területek lakosságára hárult.

Irod.: CZÖVEK István, *Magyar hazai magános törvényről írt tanítások*, Pest, 1822; KÖVY Sándor, *A magyar polgári törvény*, Sárospatak, 1822; SZLEMENICS Pál, *Közönséges törvényeszi polgári magyar törvény*, I–II, Pozsony, 1823; FRANK Ignác, *A közigazság törvénye Magyarhonban*, Buda, 1845; WENZEL Gusztáv, *A magyar magánjog rendszere*, Bp., 1879; ILLÉS József, *A magyar szerződési jog az Árpádok korában*, Bp., 1901; TIMON Ákos, *Magyar alkotmány- és jogtörténet*, Bp., 1918; DEGRÉ Alajos, *A szomszédok öröklése és a szomszédi elővásárlási jog kialakulása*, in *Illés Emlékkönyv*, Bp., 1942; BÓNIS György, *Hűbériség és rendiség a középkori magyar jogban*, Kolozsvár, 1947; BELI Gábor, *Magyar jogtörténet. A tradicionális jog*, Bp.–Pécs, 1999; HOMOKI NAGY Mária, *A magyar magánjog történetének vázlata 1848-ig*, Szeged, 2001.

Homoki Nagy Mária

kötény →előköttő

kötőgát →kurtina

Kövesdi Orbán (fr. Urbanus Keuesdinus; †Mohács, 1526. aug. 29.)

Énekszerző, ferences szerzetes. 1508–18 között írt latin versei, saját kezű lejegyzésében, egy esztergomi breviáriumban maradtak fenn. Trochaikus lejtésű, ún. vágáns ritmusú, karácsonyt ünneplő cantilenája még a középkorhoz kötődik. Két Máriát köszöntő, disztichonban írt verse már humanista tájékozódásáról tanúskodik. 1526-ban, Tomori Pál kísérrőjeként, elesett a mohácsi csatában.

Irod.: RITÓOKNÉ SZALAY Ágnes, *Bakócz Tamás Breviariumának kéziratosa versei*, in Uő, „*Nympha super ripam Danubii*”. *Tanulmányok a 15–16. századi magyarországi művelődés köréből*, Bp., 2002 (HumRef, 28).

Ritóókné Szalay Ágnes

Kövesdi Pál (Komárom, ?–Sopron, 1682. máj. 5.)

Nyelvészeti író, tanár, ev. lelkész. Tanulmányait Komáromban kezdte. Patrónusa, Tárkány István küldte Wittenbergbe (1654–56), neki ajánlotta *De orali manducatione* (Wittenberg, 1656) c. disputációját. Komáromban és Eperjesen iskolarektor, majd 1659. febr. 3-án →Vitnyédy István a város nevében Sopronba hívta, ahol ~ az újonnan alapított magyar gimnázium első rektora lett. 1664-ben a soproni ev.-ok magyar lelkészüké válassztották. Továbbra is tanított, egészen az iskola bezárásáig (1674). Vlsz. saját, *Elementa linguae Hungaricae sive grammatica Hungarica* c. nyelvtanából oktatott már Komáromban és Eperjesen is, de a mű csak halála után jelent meg (Lőcse, 1686). Grammatikájában →Szenci Molnár Albertet követte. Helyesírása következetlen, nyelvjárási elemekkel, s megfigyelhető nála az ikes ragozás bomlása. Két latin és egy magyar nyelvű alkalmi verse ismeretes.

Kiad.: *Corpus Grammaticorum*, kiad. TOLDY Ferenc, Pest, 1866; *Excerpta linguae hungaricae*, kiad., bev. GULYÁS István, Debrecen, 1908; RMKT XVII/9, 1977, 143. sz.

MAGYAR
MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI
LEXIKON

középkor és kora újkor

VI.

kolostorhálózat–Lestyán

Főszerkesztő
KŐSZEGHY PÉTER

BALASSI KIADÓ
BUDAPEST, 2006